

המקנא פרק ראשון סוטה

יג א מיי פ"ט מהל'
עבדים הלכה א סנה
עשין כג:

תורה אור השלם

1. והתנהלתם אתם לבניכם אתריכם לךשת אחוזה לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: ויקרא בה מו
2. רק מערי העמים האלה אשר ה' אלהיך נתן לך חלקה לא תחיה בהם: וברים כ טו
3. וגם מבני התושבים בעלמא הוא וקנס חכמים הוא כדי לייסון: מזה עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם. תימה דהוה מלי למפרך מה לעדות האחרונה שכן רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה:
4. ב' יי אלהיך מתהלך בקרב מחנהך להצילך וקולת איבויך לפניך וזוהי מתוך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחוריך: דברים כג טו
5. אז יבקע פשרו אורך וארבתך מתרה תצמח ויהלך לפניך צדדך כבוד יי יאסוף: ישעיהו נח ה
6. ילפחו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו: ויקרא בה מה
7. ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה: לשבב אצלה להיות עמה: בראשית ט' י
8. וישבב איש אתה שכבת ורע ועלם מעיני אישה ונתתה ודיא נטמאה ועד אין תהו ודיא לא נתפשה:
9. כי יקח איש אשה ובעלה ויהיה אם לא תמצא חן בעיניו פי קמצא ספר ערות דבר וקבב לה כה ברית ונתן בידה ושלחה מביתו:
10. לא יקום עד ארך באיש לקבל עון ולקבל חטאת בקל חטא אשר יקטט על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר: דברים יט טו

דברים כד א
דברים כד א
דברים כד א

דברים כד א
דברים כד א
דברים כד א

תוספות שאנין

וגם מבני התושבים כל חושב היינו שבא במקום אחד ונתישב כאן ואתה קרא דמותו לקנות מבניהם אשר היו להם מכות ארצן. ולא מן הגרים בארצן בניס הנולדים בארצות אחרים מכות שאר אומות והביאם לבניהם לגור כאן. ליה: הכי הוי גירסת הפסוק: אידי דכתיב בהם כתיב ובאחיכם וכדנתא דבי ר' ישמעאל לדרשא וכי בשביל שכותב בהם ולא באחיכם כתיב ובאחיכם וככל את דבינו על חנם ואין חודר ואומר כלום. והגיה רש"י אידי דכתיב ובאחיכם כתיב בהם. וכי תימא מה ומגיל גיטא זו מן האחרת ואומר רבי יהודה לא עתה חוד בו ממה שאמר לעיל רבי ישמעאל לעולם בהם תעבדו אתא למפריש אחד מן האומות שבא על הכנענית ולא איצטרך למרש בהם ולא באחיכם תעבדו דהוי דבר שנחדש בה. וקשה להר"ם דמאי לא קאמר דאיצטרך בהם ובאחיכם לעשה ולא תעשה כדכתיב בהם ולא באחיכם [לאן] הבא מכלל עשה עשה ובאחיכם לא תעשה דכי הוי גונא בפרק איהו נשך גבי לא תשיך. ועוד דאם נאמרה ונשיית' דלעולם בהם תעבדו כתיב מקמי קרא דובאחיכם ואינו כגון דאמר לעיל [אידין] דכתב לה כתב לא יטמא דלעולם כתוב הפסוק המיותר באחרונה. [ונראה] לקיים גירסת הספרים אידי דכתב בהם כתב ומי ובאחיכם לעולם כדפרקין מהם תקנו נפקא לן למשרי אחד מן האומות שבא על הכנענית ובהם איצטרך בהם ולא באחיכם. ואידי דתנא בהם תנא נמי באחיכם לכדתנא דבי ר' ישמעאל דכל פרשה שנאמרה ונשיית וכו' ואיצטרך למכתב כדדרשי' בב"מ כ"פ איהו נשך גבי רב שעורים באותו שאינו נהוג בשורה מנין שאנתו מורי לשעבד בו ת"ל לעולם בהם תעבדו [ובאחיכם] והיינו דבר שנחדש בה והתלמוד לא היה חושש לפרש איהו דבר נחחדש בה: כדקריא לשומשמו. וי"א קריא לשון קרי שהוא חם ושומשמן הוי מין תולע שקורין פרמיל (דכל דבוקה ליה התולע וי"א קריא לשון קריקע לו):

ורבי עקיבא א"ב לכתוב לה. תימה לרז חסדא דלמר צפרק שלשה מינין (מזי דף מג.): לאציו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא לאצירים לדידה לא איצטרך לה לאצירים מאי הוי דריש זלה יטמא ויש לומר הוה דריש לחובה כדכרי עקיבא ואידי דכתב יטמא כתב לה:

למשרי אחד מכל האומות. מהכא נפקא לן דבאומות הלך אחר הזכר **בתיב נמי** (ובאחיכם) כדתנא דבי רבי ישמעאל. ור"מ הא אצטרך דרשינן צפרק אציו נשך (ב"מ דף עג.): מנין אס ראימו נוהג שלא כשורה שאתה רשאי להשתעבד בו וכו' וי"ל אסמכתא בעלמא הוא וקנס חכמים הוא כדי לייסון: **מזה** עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם. תימה דהוה מלי למפרך מה לעדות האחרונה שכן רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה: **ת"ל** ועד אין בה כ"כ שיש בה. תימה כיון דהוה קינא לה ונסתרה והשתא חסי עד א' דטומאה מסתמא בעל שמיק ולא מכמיש ליה א"כ מאי לריך קרא דעד אחד נאמן אפילו טומאה בעלמא זלא קניו וסמירה כתי האי גונא היה מהימן כדאינא צפרק האומר (קדושין דף טו.) אשתו זינתה צעד אחד וכו' תינת לרזא דלמר התם הוה דבר צערוה אלף לאציו דלמר מהימן מאי אינא למימר אלף ע"כ אית לן למימר דלאציו לא איצטרך קרא אלף היכא דמכמיש אע"כ דקינא לה:

נאמר כאן דבר ונאמר דהלך דבר. תימה למה לי ג"ש אפילו זלא ג"ש מהיכא תיתי ליה דלתימין זה עד אחד מעדות אחרונה לילכ למילף דליכא פירכא: **כמה**

ואמר רב חסדא בתחילה קודם שחמאו ישראל היתה שכינה שורה עם כל אחד ואחד שנאמר **כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנהך כיון שחמאו נסתלקה שכינה מהם שנאמר** **ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך** **א"ר** שמואל בר נחמני **א"ר** יונתן כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקרמתו והולכת לפניו לעוה"ב שנאמר **והלך לפניך צדקך וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין שנאמר** **ולפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו ר"א** אומר קשורה בו ככלב שנאמר **ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה** **לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה לעולם הבא** **תנן** התם שהיה בדיון ומה עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינה מתקיימת בפחות משנים עדות האחרונה שאין אוסרתה איסור עולם אינה מתקיימת בעד אחד עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינו דין שתתקיים בעד אחד ת"ל **כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר** **על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה דבר דבר נפקא מבה נפקא בה ולא בקינוי בה ולא בסתירה מיבעי ליה הכי נמי קאמר תלמוד לומר בה בה ולא בקינוי בה ולא בסתירה וטומאה בעלמא בלא קינוי ובלא סתירה דלא מהימן עד אחד מנלן נאמר כאן כי מצא בה ערות דבר ונאמר להלן על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה דבר האומר להלן עדים שנים אף כאן עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר היא עדות הראשונה זו עדות סתירה עדות אחרונה זו עדות טומאה וכמה**

קאמר. וגזירה שוה למילתא אחימתי נקט ומתמתין חסורי מיחסקא והכי תנא ליה ז"ל זה ולא אשה דעלמא שלא קינא לה בעלה וזא עד אחד ואמר אני ראיה שנטמאה דלא מהימן והכא הוה דמתימן משום דרגלים לדבר: **כדי**

אס כן. ללא לחובה אתא ולעסקו. דמשמע לנפש לא יטמא צעמיו כי אס לשאריו וגו' ולאחותו הצמולה לה כלומר לגופה שלם ולא לאציריה: **לא תחיה כל נשמה**. שצדעה אומות כתיב החמי והחיו והיצוסו: **(משרי אחד מן האומות**. משאר שצדע אומות: **שצא על הכנענית**. כל ז' אומות נקראו על שם כנעני: **והוליד בן**. דהלך אחר האב ומותר להחיותו לך לעבד: **דמינא**. דלהכי אתא קרא: **צעד גרמי צניית**: **וגם מצני הסושיס וגו'**. לעיל מיניה כתיב מאת הגויס אשר סביבותיכם מהם תקנו עבד ואמרה אשר סביבות ארצכם ולא מצני ארצכם דצדעה אומות וגם מצני הסושיס כל תושב היינו שצא ממקום אחר ונתיישב כאן וקאמר קרא שמונת לקנות מצניהס אשר יהיו להם מצנות ארצך: **מן הנולדים צארכס**. צניס הנולדים צארכס והס צניס הסושיס דהיינו אחרים שנשאו צארכס נשים אתה רשאי לקנות: **ולא מן הגרים צארכס**. ולא מן הצניס הנולדים לצני ארצכם צמקוס אחר מצנות שאר אומות והציוס לצניס לגור שם: **ולא צארכס**. עבודת עבד: **ה"ג ורבי ישמעאל אידי דכתיב וצארכס כתיב נמי צס דסניא כו'**. קריא. תולעת של שומשמן האוכלתו. כך הנות מחרצת את הצית: **סוקפא**. כעס: **אידי ואידי**. תוקפא וזנותא דלמרינן דמחרצת את הצית: **צארכס**. כשהשאה מונה או כעסנית. לפי שהשאה מתעסקת בזנוניה ואינה עושה מלאכתה ולא משמרת ציתה ומפרכת את של בעלה למנאפיס: **קודם שחטאו ישראל** צעירות: **עס כל אחד ואחד**. צנימו: **נספלקה מהס**. מלכא לציתס דאינו יכול ללכות צעירות שצנימו: **מקדמוסו**. לפני מיתמו מצרות לפניו: **מלפפתו**. כורכתו: **מסן הסס**. כ"פ מי שקינא [למנן לה]. אמאי דקתי אמר עד אחד ראיה שנטמאה לא היתה שומה: **שפיס צדן**. שלא להאמינו אי לאו דכתיב קרא: **הראשונה**. סמירה: **אין אוסרתה איסור עולם**. שאס תשתה ותמלא טכוריה מותרת לבעלה ולתרומה: **אין מסקיימת צפוח משנים**. כדצנין למיגמר דבר דבר ממנון: **האחרונה**. טומאה שהיא אחר הסמירה: **כל שיש בה**. כל עדות שיש בה נאמן כדדרשינן (לעיל) ועד אין זה מרי אלף חד וקא אמר אסורה וטומאה קאי דהא מינה סליק והיא נטמאה ועד אין זה: **תל תוומר**. שתתקיים צעד אחד: **תלמוד נומ**. דאשה מקלקלת כי מנא זה ערות דבר ולהלן כו': ופרכינן למה לי למיכתב למילפסה בגזירה שוה: **זה ולא צנינו כו' מיצעי ליה**. (א) דכיון דכתיב זה מיטעטא הוה ולא גמירי שאר עדיות דאשה מינה וקמו להו בזמלתייהו ככל עדיות שנתורה: **הכי נמי**

המיעוק צצנת (ע"ז ה' ת.) שהיה בדיון. שלא יאז נאמן עד בה אחד אס לא מגירת הכפוז (לקמן לא.) ומה עדות הראשונה סמירה, שאין אוסרתה איסור עולם. אלף עד שתשתה, אינה מתקיימת בפחות משנים. כדצנין למימר מגורה שוה (ע"ז) עדות אחרונה. טומאה (ע"ז). כל שיש בה. כל עדות שיש בה נאמן בה, ובגמרא ילפינן לה דהכי קאמר מרי לית זה אלף אחד וקאמר והיא לא נתפשה למיפסה, אלמא מהימן (ע"ז). בה ולא באצטרך גזירה שוה, הא כתיב נמי טומאה ועד אין זה, ומיעטא הוה, זה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת, והיא לה עדות סמירה כשאר כל עדיות שנתורה (ע"ז) וטומאה בעלמא. עד אחד שיעיד על אשה שלא קינא לה בעלה ואמר נטמאה מניין דלא מהימן, ולא אמרינן אומותא אשה הימניה דנמנא, לא שגא לאמר קינוי ולא שגא זלא קינוי תלמוד לומר כו', וכי הימניה דנמנא צנומאה שאמר קינוי ויש עדי סמירה שסס ועד מעיד שנטמאה, שרגלים לדבר (ע"ז).

(א) [פסחים סו:] יצמות נד: ושס נספון, (ב) יצמות עת: קדושין סו; (א) ע"ז ה' (ד) שס יומא לה, (ה) לקמן לה, (ו) לקמן לה; (ז) [דף כ"ג:] (ח) [לענין יחסין], (ט) [ג"ל צהס],

הגהות הב"ה

(א) רש"י ד"ה זה ולא צנינו ר"י מיצעי ליה. י"ב רענו של רש"י לומר דהכי קא קשיא ליה וקצעי ליה:

גליון הש"ס

גמ' לבריתא רבי ר"י ב"ק פד ע"ב שנוטע יט ע"א מנחות י ע"א:

מוסף רש"י

מבין לאחד מן האומות. שבעולם שאין מן אומות של ארץ ישראל שאמר הכתוב עליהם לא תחיה כל נשמה (קדושין ע"ז) שאינו משגע אומות ואינו כולל לא תחיה כל נשמה (יבמות ע"ז). שבא על הכנענית. שהיא כולל לא תחיה, והוא הדין לחיות ויבוסת, אלף שכולס נקראין על שם כנעני, דכתיב ארץ כנען (קדושין ע"ז). שאחר רשאי לקנותו בעבד. דשדינן ליה חבר זכר ומותר לחיות (ע"ז) ואי אתה מנאו להמיתו דשדינן ליה חבר צבור (יבמות ע"ז). ת"ל וגם מבני התושבים. שכלו מאומות אחרים ועשו אבותם מושבים במקומם (ע"ז) ועליל מניה כתיב ועבדך ואמרת אשר יהיו לך מאת הגויס אשר סביבותיכם, שאין מן אומות, מהס תקנו עבד ואמרה, ומיך ליה עגו מצני המושבים, כלומר ולא משאר אומות לגדס שאין בהם מעריכו שגעו אומות, אלף אף מצניהס שמולידים אותס חושבים הבאים לגור עמכם ומליטין מן הכנעניות מהס תקנו (קדושין ע"ז). מן הנולדים בארצכם. אשר הולידו בני שאר אומות מצנות ארצכם שלדמן זאלכס דכתיב חמותיכם (ע"ז) שאמו מאלכס וילמסו עס (יבמות ע"ז). ולא מן הגרים בארצכם. שהולידו בני ארצכם במקומות אחרים מצנות שאר אומות ובלו הצניס לגור כאן אלף צארכס, ונכמות כהניס גרסינן ולא מן הכנעניס שצאלכס, כלומר שולדו מן הכנעניס (קדושין ע"ז) שטלו צניקוס אחר, שאמו מן שאר אומות ואחר ק זאל לגור אלף אציו צארכס, דרך אשה להיות במקומה ודכן איס לגלות, הלכך הטלרס צארכ ודאי אמו משצעה אומות, אלף הטלרס צניקוס אחר ודאי אמו משאר אומות, ומסכתרל כי מעטיניהו קלא היי דלציו כנעני (יבמות ע"ז). מלפפתו. מעטפתו, לשון מלבוש, כמו (שבת קכ"ט) מלפפין את

המיעוק צצנת (ע"ז ה' ת.) שהיה בדיון. שלא יאז נאמן עד בה אחד אס לא מגירת הכפוז (לקמן לא.) ומה עדות הראשונה סמירה, שאין אוסרתה איסור עולם. אלף עד שתשתה, אינה מתקיימת בפחות משנים. כדצנין למימר מגורה שוה (ע"ז) עדות אחרונה. טומאה (ע"ז). כל שיש בה. כל עדות שיש בה נאמן בה, ובגמרא ילפינן לה דהכי קאמר מרי לית זה אלף אחד וקאמר והיא לא נתפשה למיפסה, אלמא מהימן (ע"ז). בה ולא באצטרך גזירה שוה, הא כתיב נמי טומאה ועד אין זה, ומיעטא הוה, זה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת, והיא לה עדות סמירה כשאר כל עדיות שנתורה (ע"ז) וטומאה בעלמא. עד אחד שיעיד על אשה שלא קינא לה בעלה ואמר נטמאה מניין דלא מהימן, ולא אמרינן אומותא אשה הימניה דנמנא, לא שגא לאמר קינוי ולא שגא זלא קינוי תלמוד לומר כו', וכי הימניה דנמנא צנומאה שאמר קינוי ויש עדי סמירה שסס ועד מעיד שנטמאה, שרגלים לדבר (ע"ז).

המיעוק צצנת (ע"ז ה' ת.) שהיה בדיון. שלא יאז נאמן עד בה אחד אס לא מגירת הכפוז (לקמן לא.) ומה עדות הראשונה סמירה, שאין אוסרתה איסור עולם. אלף עד שתשתה, אינה מתקיימת בפחות משנים. כדצנין למימר מגורה שוה (ע"ז) עדות אחרונה. טומאה (ע"ז). כל שיש בה. כל עדות שיש בה נאמן בה, ובגמרא ילפינן לה דהכי קאמר מרי לית זה אלף אחד וקאמר והיא לא נתפשה למיפסה, אלמא מהימן (ע"ז). בה ולא באצטרך גזירה שוה, הא כתיב נמי טומאה ועד אין זה, ומיעטא הוה, זה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת, והיא לה עדות סמירה כשאר כל עדיות שנתורה (ע"ז) וטומאה בעלמא. עד אחד שיעיד על אשה שלא קינא לה בעלה ואמר נטמאה מניין דלא מהימן, ולא אמרינן אומותא אשה הימניה דנמנא, לא שגא לאמר קינוי ולא שגא זלא קינוי תלמוד לומר כו', וכי הימניה דנמנא צנומאה שאמר קינוי ויש עדי סמירה שסס ועד מעיד שנטמאה, שרגלים לדבר (ע"ז).

(א) נהפס ז"ל ואלף נאמרה ונשיית בקהל לעולם בהם תעבדו א"כ מזה כתיב קך קרא מקמי קרא דצארכס וכו'.